

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 11 februari 1936 kl. 2. e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 9 januari 1936 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 24, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt under punkterna 1:o—8:o.

Beträffande utredningen i dessa ärenden tillåter sig utskottet, i den mån därför ej nedan redogöres, hänvisa till statsrådsprotokollet.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag under punkterna 1:o och 2:o hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva,

1) att av kronoparken Biskopsbo (Biskopsbo 1²) i Vrigstads socken av Jönköpings län det med alternativ I å den i ärendet företedda kartan betecknade området, vilket omfattar en areal av omkring 24.70 hektar, må försäljas till fröken Maria Petersson, Biskopsbo, Sävsjö, mot en köpeskillning av 16,270 kronor, samt under villkor i övrigt, att området tillträdes vid köpets avslutande, då köpeskillningen erlägges, att området överlåtes i det skick, vari det vid tillträdet finnes, att i köpet ej ingå å området eventuellt befintliga, enskilda tillhöriga byggnader och anläggningar, att området avstyckas för sammanläggning med den köparen tillhöriga fastigheten Biskopsbo 1³, att köparen bekostar avstyckning och lagfart samt övriga med köpet förenade utgifter, att stamfastigheten förbehålles rätt till väg till en bredd av 10 meter över dels saluområdet, dels ock fastigheten Biskopsbo 1³, allt på sätt med blyerts markerats å förenämnda karta, att köparen uppför och ensam bekostar laggill hägnad i gränsen mellan kronoparken och saluområdet, att köparen är skyldig tåla de jämkningar i områdets gränser och eljest, vilka kunna komma att bestämmas vid områdets avstyckning, samt att i till-

lämpliga delar skola gälla bestämmelserna i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. samt

2) att av kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Böla Lillegård nr 2 och $\frac{1}{2}$ mantal Böla Västergård nr 3 i Skede socken av Jönköpings län berörda, å den av distriktslantmätaren Anders Oldenburg år 1933 översedda och kompletterade kartan med litt. Aa betecknade lott med tillhörande vattenområden och fisken i angränsande Böla- och Hökasjöarna jämte ägofigurerna 141 och 142 må till angivet saluvärde jämlikt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. försäljas med tillträde den 14 mars 1936 och med hembuds rätt jämlikt 9 § förordningen för Karl Hjalmar Karlsson;

skolande vid försäljningen av lotten iakttagas, dels att det å lotten befintliga utstämplade virket icke ingår i försäljningen, och att kronan i blivande köpehandling skall förbehållas rätt att intill den 1 maj 1936 avverka och bortforsla detsamma, dels att köparen i blivande köpehandling förpliktas respektera den Smålands kraftaktiebolag medgivna rätt att över egendomen hava framdragna elektriska kraftledningar, dels ock att, därest Karl Hjalmar Karlsson förvärvar lotten, i köpehandling inryckas bestämmelser om att såväl Karlsson som kronan skola avstå från de dem på grund av gällande arrendekontrakt rörande egendomen tillkommande anspråk gentemot varandra i fråga om ersättning för trädesbruk, höstplöjning, sådd och husröta.

3) Kungl. Maj:ts förslag under punkt 3:o innebär bemyndigande att av kronoegendomen $1\frac{1}{2}$ mantal Tegnaholm i Tegnaby socken av Kronobergs län försälja två lotter, Södrekvarns lotten till arrendatorn J. E. Petersson, och lotten Verkstadens såg å auktion till den högstbjudande.

Departementschefen har i ärendet anfört bland annat följande.

»Vad angår lotten Verkstadens såg synas övervägande skäl tala för, att sagda lott säljes till den högstbjudande å offentlig auktion. Jag biträder sålunda domänstyrelsens förslag jämväl därutinnan. Enligt uppgift har emellertid arrendatorn Petersson, i förlitande på att sist omnämnda lott skulle komma att i fortsättningen såsom hittills brukas av honom, inköpt vissa inventarier till det å lotten belägna sågverket för en kostnad av omkring 1,500 kronor. Ur skälighetssynpunkt förordar jag, att domänstyrelsen söker med Petersson träffa överenskommelse om övertagande för kronans räkning av sagda inventarier före lottens försäljning. Jag förutsätter alltså, att styrelsen erbjuder sig att för inventarierna betala det pris, som efter värdering kan

finnas skäligt. Inventarierna torde därefter, om överenskommelse sker, böra liksom övriga kronan tillhöriga inventarier vid såganläggningen utbjudas samtidigt med denna, varför lottens saluvärde bör höjas med belopp, motsvarande den köpeskilling, kronan erlagger till Petersson.»

Beträffande här föreliggande förslag till försäljning synes det utskottet, att den av Kungl. Maj:t förutsatta överenskommelsen med egendomens arrendator om övertagande av denne tillhöriga inventarier inom lotten Verkstadens såg rättvisligen bör — till förekommande av att arrendatorn tillskyndas oskälig förlust — träffas efter värdering med hänsyn till inventariernas bruksvärde vid fortsatt användning på platsen. Utskottet hemställer sålunda,

Utskottet.

att riksdagen må medgiva,

att av kronoegendomen 1 1/2 mantal Tegnaholm i Tegnaby socken av Kronobergs län må försäljas de å en i statsrådsprotokollet omförmäld karta angivna Södrekvarns-lotten och lotten Verkstadens såg,

Södrekvarns lotten, bestående av fastigheten Tegnaby nr 11 Södrekvarn eller Hammaren jämte delar av hemmanslotterna Tegnaby nr 13 Piparegård och Tegnaby nr 14 Södregård och innehållande en areal av 9.0800 hektar, till arrendatorn Johan Eric Petersson mot åsatta saluvärdet 11,810 kronor och

lotten Verkstadens såg, bestående av delar av Tegnaby nr 10, en utjord, och hemmanet Tegnaby nr 14 Södregård samt innehållande en areal av 0.1480 hektar, enligt 15 § förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. å auktion till den högstbjudande mot ett saluvärde av 3,000 kronor jämte det belopp kronan kan komma att utgiva till arrendator Petersson för inventarier i sågen;

skolande beträffande försäljningarna i övrigt gälla, att lotterna skola tillträdas den 14 mars 1936, att allenast kronan tillhöriga byggnader ävensom maskinell utrustning medfölja vid försäljningarna, att kronan förbehålles rätt till väg över lotterna, att köpare av lotterna skola i blivande köpehandlingar tillförbindas respektera den Hanefors kraftaktiebolag jämlikt Kungl. Maj:ts resolution den 19 december 1919 medgivna rätt att hava elektriska kraftledningar framdragna över lotterna, att lotten Verkstadens såg med kronans andel i dammbyggnaden försäljes i befintligt skick, att lotten Södrekvarn försäljes i det skick, vari densamma jämlikt gällande arrendekontrakt skall av arrendatorn överlämnas, att samtliga denna lott avseende rättsförhållanden på grund av arrendekontraktet skola genom försäljningen anses vara mellan

kronan och köparen slutligen reglerade med undantag dock av till äventyrs oguldna skatter och arrendeavgälder, att köpskillingen erlägges i enlighet med bestämmelserna i §§ 21 och 22 B förordningen den 6 juni 1929 (nr 176), samt att rörande försäljningen av sistnämnda lott i övrigt stadgandena i samma förordning i tillämpliga delar skola lända till efterrättelse.

4) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag under punkt 4:o hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva,

att kronoegendomen $\frac{3}{4}$ mantal Björkö nr 1 i Västra Eds socken av Kalmar län försäljes enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. i två lotter nämligen

lotten litt. A (Huvudgården) mot ett saluvärde av 42,000 kronor med hembuds rätt enligt 9 § förordningen för egendomens arrendator Gustav Jonsson under förbehåll om återköpsrätt för kronan för en tid av sju år, räknat från den 14 mars 1936, därest lotten brukas annorledes än som självständig jordbruksfastighet; samt

lotten litt. B (Ekhultsdal) mot ett saluvärde av 8,000 kronor genom utbud under hand enligt 13 § förordningen;

under villkor beträffande båda lotterna, att lotterna må tillträdas den 14 mars 1936, att endast kronoegendomen tillhöriga byggnader och anläggningar ingå i försäljningarna, att förbehåll göres för de jämkningar i gränser, som kunna komma att bestämmas vid blivande avstyckningsförrättning, att lotterna försäljas i befintligt skick, samt att innehavare av över egendomen med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att hava desamma kvarstående å lotterna utan rätt till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation eller tillsyn av ledningarna, ävensom för skada, som förorsakas å kreatur,

samt beträffande lotten litt. A att, därest Jons-son förvärvar densamma, varken han eller kronan efter tillträdesdagen skall äga framställa några ersättningsanspråk på grund av nu om kronoegendomen gällande arrendekontrakt för höstutsäde med brukning, vallutsäde, plöjning eller husröta, att köparen av lotten ej äger disponera över två därå utstämplade och försålda virkesposter, nämligen post 23/1935 om 4,025 träd och 2,246 kubikmeter samt post 24/1935 om 1,314 träd och 552 kubikmeter, samt att köparen är skyldig

tåla dels att utdrivning av dessa virkesposter ej fullgöres förrän den 1 juni 1938, dels att köparna av virkesposterna begagna väg över lotten för utforsling av virket ävensom uppslagsplatser för detsamma och plats för sågplan.

5) Kungl. Maj:ts förslag under punkt 5:o innebär bemyndigande att försälja kronoegendomen 1 mantal Östra Näreby nr 1 i Harestads socken av Göteborgs och Bohus län i tre lotter, lotten I till arrendatorn F. E. Jönsson och lotterna II och III med hembuds rätt till respektive A. Nordberg och A. J. Larsson.

Efter propositionens avlåtande har från jordbruksdepartementet till utskottet överlämnats en den 22 januari 1936 dagtecknad, till Kungl. Maj:st ställd skrivelse från *domänstyrelsen*, varigenom styrelsen meddelat, att till styrelsen inkommit trenne ansökningar om förvärv av mark från berörda egendom. Styrelsen har i likhet med domänintendenten ansett sig böra avstycka de samtidigt överlämnade ansökningarna.

Enär utskottet icke har något att erinra mot den föreslagna försäljningen, hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må medgiva,

att kronoegendomen 1 mantal Östra Näreby nr 1 i Harestads socken av Göteborgs och Bohus län må försäljas i tre på en uti statsrådsprotokollet omförmäld karta med röda gränslinjer utmärkta och med I—III betecknade lotter

lotten I eller huvudgården om 59.7180 hektar med ett saluvärde av 23,900 kronor till arrendatorn F. E. Jönsson,

lotten II om 1.6010 hektar och med ett saluvärde av 200 kronor samt lotten III om 0.8300 hektar och med ett saluvärde av 1,000 kronor med hembuds rätt jämlikt 11 § förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. till respektive Albert Nordberg och Anders Johan Larsson, skolandet i övrigt gälla beträffande samtliga lotter, att lotterna försäljas med tillträdes rätt för köpare den 14 mars 1936, att lotterna försäljas i det skick, vari de vid tillträdet befinna sig, att endast kronan tillhöriga hus och anläggningar ingå i försäljningarna, att köpare skola respektera den Torsby—Harestads elektriska distributionsförening eller dess rättsinnehavare jämlikt Kungl. Maj:ts resolution den 20 september 1919 medgivna rätten att hava elektriska ledningar framdragna över egendomen, att lotterna tillförsäkras rätt till erforderliga utfartsvägar, och att förbehåll göras för jämkningar i lotternas gränser och arealer, som vid avstyckningsförrättning kunna finnas erforderliga, ävensom beträffande

h u v u d g å r d s l o t t e n, att varken kronan eller arrendatorn av egendomen efter tillträdesdagen skall äga framställa ersättningsanspråk på grund av arrendeavtalet, med undantag dock för till äventyrs oguldna arrendeavgälder och skatter för egendomen, att köpeskillingen för lotten erlägges på sätt i 21 och 22 §§ A i omförmälda förordning stadgas, samt att i övrigt vid försäljningen av lotten bestämmelserna i berörda förordning i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag under punkterna 6:o och 7:o hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva,

6) att den del av kronohemmanet $\frac{5}{8}$ mtl Västra Ed nr 2 (kronoparken Ed) i Dals-Eds socken av Älvsborgs län, som beröres av den av Kungl. Maj:t den 12 september 1921 fastställda, i vissa delar sedermera ändrade stadsplanen för visst område av samma kronohemman jämte angränsande mark i nämnda socken m. m., med undantag av de av kronan redan försålda tomter, vilka finnas närmare angivna å en i ärendet företedd karta, må försäljas till Eds municipalsamhälle i huvudsaklig överensstämmelse med domänstyrelsens förslag, med rätt för Kungl. Maj:t att vidtaga de jämkningar i försäljningsvillkoren, Kungl. Maj:t kan finna erforderliga; samt

7) att av kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Blinneberg nr 1 i Mellby socken av Skaraborgs län hemskitet, vilket närmare angivits å en av extra lantmätaren E. O. Jansson år 1911 upprättad karta, med en areal av omkring 40.6510 hektar och ett saluvärde av 21,000 kronor må försäljas enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. med hembuds rätt jämlikt 9 § första stycket i förordningen för egendomens arrendator Johan Axel Pettersson;

skolande vid försäljningen i övrigt iakttagas, att lotten försäljes med tillträdes rätt för köpare den 14 mars 1936, att lotten försäljes i det skick, vari densamma vid tillträdet befinner sig, att endast kronan tillhöriga hus och anläggningar ingå i försäljningen, att innehavare av över lotten med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att hava ledningarna kvarstående och nyttja desamma utan rätt för köparen till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation

eller tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakats å kreatur, *att* köparen i egenskap av arrendator av egendomen icke skall äga rätt till skadestånd av kronan i anledning av avsaknad av boningshus efter den å egendomen timmade eldsvådan *samt att* kronan och köparen i sagda egenskap ej heller i övrigt efter tillträdesdagen skola äga framställa ersättningsanspråk mot varandra på grund av arrendeavtalet, med undantag dock för till äventyrs oguldna arrendeavgälder och skatter för egendomen.

8) Kungl. Maj:t har under punkt 8 föreslagit riksdagen medgiva, att lägenheten Gropaboströmmen nr 1 i Ovanåkers socken av Gävleborgs län må försäljas till Ljusne-Woxna aktiebolag mot en köpeskillning av 2,500 kronor under villkor i övrigt, *att* köpeskillningen erlægges till länsstyrelsen i nämnda län, som har *att*, så snart köpeskillningen erlagts samt bolaget företett vederbörligt tillstånd att förvärva lägenheten, utfärda köpebrev å densamma, *att* lägenheten av köparen tillträdes vid köpeskillningens erläggande, *att* lägenheten överlåtes i det skick, vari den vid tillträdet befinnes, *att* i köpet ej ingå å lägenheten eventuellt befintliga, enskilda tillhöriga byggnader och anläggningar, *att* varken kronan eller bolaget äga framställa fordringsanspråk gent emot varandra på grund av föregående disposition av lägenheten *och att* köparen ensam vidkännes kostnad för lagfart och övriga med köpet förenade utgifter.

Den 1 maj 1868 medgav Kungl. Maj:t Woxna bruksägare rätt att emot den smörränta eller annan lämplig avgäld, som i stadgad ordning kunde varda bestämd, såsom understöd till krononybygget Gropabo nr 3 i Ovanåkers socken av Gävleborgs län, vilket nybygge Woxna bruksägare innehade, inhägnat och tillsvidare, intill dess annorlunda bleve förordnat, begagna det ännu odisponerade, vid och omkring Gropaboströmmen i Svensboån belägna, intill nybygget gränsande utmål, som vid avvitrning inom nämnda socken blivit för det allmännas räkning undantaget, utgörande 17 tunnland 13 kappland ouppodlad mark, med skyldighet för bruksägarna *att*, så snart påstående därom väcktes, avträda lägenheten utan anspråk på ersättning för å densamma möjligen nedlagd kostnad för avröjning och odling, samt med förbehåll därjämte, *att* genom den sålunda beviljade upplåtelsen hinder ej lades för flottningen i allmänna farleden, *att* de träd å ifrågavarande område, vilka hölle 9 tum i diameter 10 alnar från roten, för kronans räkning undantoges, *och att* upplåtelsen ej åtföljdes av bättre rätt till skogen än som stadgades i förordningen den 29 juni 1866 angående sådana skattehemman, som uppkomma av nybyggen, vilka efter nämnda dag blivit beviljade. Av Kungl. Maj:ts brev nämnda den 1 maj 1868 framgår ävenledes, *att* vid den av Kungl. Maj:t den 13 mars 1845 fastställda avvitrningen i Ovanåkers socken den så kallade Gropaboströmmen i Svensboån till en areal av 3 tunnland 24 kappland jämte nödigt utmål av marken där omkring uppgående till 17 tunnland 13 kappland, å avvitrningskartan betecknade med nr 559 och 596,

blivit, på grund av § 10 i avvitringsstadgan den 10 februari 1824, undantagen från den till nybyggen upplåtna marken och för kronans räkning bibehållen, att krononybygget Gropabo nr 3, som därvid fått sig tilldelat återstoden av de å berörda karta med nämnda nummer utmärkta ägofigurer och således omgåve ifrågavarande utmål, blivit genom sist sagda brev fastställt till 2 öres- och 4 penningelands skatt eller $13/96$ mantal med 30 frihetsår och att Kungl. Maj:t, i sammanhang med dispositionen av kronans överloppsmarker i Gävleborgs län, den 29 september 1865, beträffande, bland andra, strömfallet vid Gropaboströmmen med tillhörande utmål, förordnat, att denna lägenhet tillsvidare borde av kronan bibehållas och genom kronans försorg bevakas till dess i framtiden något tjänligt tillfälle till lägenhetens användande eller avyttrande kunde yppa sig.

I skrivelse till domänstyrelsen den 8 november 1933 har vederbörande jägmästare anhållit, att åtgärder måtte vidtagas för lägenhetens avträdande av Woxna bruksägare — numera Ljusne-Woxna Aktiebolag — eller ock för möjliggörande för bolaget att med äganderätt förvärva lägenheten, då detta vore ett bolagets önskemål och något skäl för lägenhetens bibehållande i kronans hand ej föreläge.

Såsom spekulant å lägenheten har jämväl anmält sig *hemmansägaren Karl Olsson*, ägare av fastigheten Gropabo 1^a, som i norr angränsar lägenheten.

Med utlåtande den 20 september 1935 har *domänstyrelsen* överlämnat ärendet till Kungl. Maj:t samt därvid anfört i huvudsak följande.

För egen del ansåge styrelsen att lägenheten borde försäljas, då kronan ej hade något intresse av att den bibehölles i kronans ägo. Med hänsyn till att lägenheten anslagits som understöd åt den numera skattelösta, Ljusne-Woxna aktiebolag tillhöriga fastigheten Gropabo nr 3 ävensom övriga föreliggande omständigheter syntes lägenheten böra försäljas till nämnda bolag. Försäljningen borde ske under villkor, bland annat, att kronan och bolaget icke ägde framställa fordringsanspråk gent emot varandra på grund av föregående disposition av lägenheten. Ärendet syntes böra underställas riksdagens prövning. Sedan Kungl. Maj:t med riksdagen förordnat angående lägenhetens försäljning till Ljusne-Woxna aktiebolag, torde erfordras särskilt tillstånd för bolaget att förvärva lägenheten.

Utskottet.

I likhet med domänstyrelsen har *departementschefen* ansett det lämpligast att lägenheten försäljes till Ljusne-Woxna aktiebolag, som — därest statsmakterna bifalla försäljningsförslaget — har att i vanlig ordning ansöka om tillstånd att få förvärva lägenheten.

Utskottet vill för sin del ansluta sig till förslaget, att ifrågavarande lägenhet försäljes. Olssons väl förståeliga önskan att förvärva lägenheten bör emellertid beaktas liksom ock, å andra sidan, att den rätt till skogsfång, som tillkommer Ljusne-Woxna aktiebolag på grund av 1868 års upplåtelse, genom försäljning av lägenheten till samma bolag synes utan komplikationer kunna avecklas. Med hänsyn till jämväl övriga i ärendet angivna om-

ständigheter anser sig utskottet dock icke kunna taga närmare ställning till frågan, om Olsson eller bolaget bör medgivas företrädesrätt att inköpa lägenheten, utan torde denna fråga i stället ankomma på Kungl. Maj:t att — under beaktande av det anförda och efter eventuell ytterligare utredning — avgöra. Därvid torde tillika övervägas, huruvida försäljningen bör ske å auktion till den högstbjudande.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva, att lägenheten Gropaboströmmen nr 1 i Ovanåkers socken av Gävleborgs län må försäljas på det sätt och de villkor, som Kungl. Maj:t kan finna skäligt bestämma.

Stockholm den 11 februari 1936.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtandet nr 16.